

מה באמת מצבו של חמאס?

written by מאיר בן שבת | 22.08.2025

לשטף הדיווחים והפרשנויות על סיכוייה של ההצעה המצרית-קטארית ל"עסקה חלקית" ועל ההכנות בצה"ל לכיבוש העיר עזה, הצליחו להשתחל גם כמה דיווחים לא דרמטיים, על חיסולם של שני מחבלים, כמעט אנונימיים לרוב הציבור בישראל, שהשתתפו במתקפת 7 באוקטובר.

האחד, מחמד נאיף אבו-שאמלה, מפקד פלוגת נוח'בה בגדוד דרום חאן-יונס, השתתף במסגרת המתקפה ההיא בפשיטה על מוצב צה"ל. האחר, ג'יהאד כמאל נג'אר, השתתף בהתקפה על קיבוץ ניר-עוז ובחטיפתו של ירדן ביבס.

לצד השבחים לכוחות הביטחון על הנחישות לבוא חשבון עם כל מי שהשתתף במאורעות שמחת תורה תשפ"ד, הדיווחים הללו גם העלו הרהורים: כמה מחבלים כאלה עוד נותרו פעילים בשורות האויב גם כיום, אחרי 22 חודשי לחימה?

התהיות הללו על מצבו של ארגון הטרור התחזקו בעקבות התקפת מחבלי חמאס על כוח צה"ל במג'נן בדרום חאן-יונס. לא הייתה זו פעולת ייאוש ולא ניסיון חפז ומאולתר לפגוע בנו, אלא מבצע נועז, מתוכנן ומאורגן, בהשתתפות מחבלים לא מעטים, שנועד להגדיל את מספר החטופים שבידי חמאס ולפגוע במוטיבציה ובמורל בישראל. הערנות והתגובה המהירה של כוחותינו מנעו אסון כבד, אבל ניסיונות נוספים כאלה הם רק עניין של זמן

מסד עשן

כמו הפעולה הקטלנית בבית-חנן לפני כחודש, שבה נפלו חמישה לוחמי צה"ל ונפצעו 14 נוספים, וכמו אירועים אחרים שלימדו כי התיאום האסטרטגי ותהליכי הפיקוד והשליטה בחמאס עדיין מתקיימים, גם האירועים בחאן-יונס מפנים זרקור לעבר אחת החולשות בשיח הציבורי בנוגע למלחמה: היעדר מידע מספק על מצבו של האויב.

מדוע זה כך? ראשית, לא הכול ידוע אפילו כשארנוני המודיעין במיטבם. זה תמיד נכון, קל וחומר במצבי לחימה שמתאפיינים בהשתנות מהירה, במאמצי הסתרה ובהפצת מידע שקרי. שנית, לא כל מה שידוע נכון לפרסם ¹ לא רק משיקולי שמירה על מקורות המידע, אלא גם כדי להשאיר את האויב בערפל בנוגע לתמונה הידועה לנו לגביו; להותיר בבלבול את לוחמיו, שלא פעם לומדים על מצבו הכללי של ארגונם מהדיווחים בישראל; וכדי שנוכל לנצל את יתרוננו המודיעיני למטרות מבצעיות ואחרות. כשזהו המצב, הפער מתמלא בהערכות ובפרשנויות שסובלות מהטיות.

אין לצפות לשינוי בעניין הזה. השיקולים המודיעיניים והמבצעיים לא יאפשרו לנהוג אחרת. לכן, לפני הכל, כדאי להניח כי התמונה שבידינו היא חסרה, לקוות כי התמונה שבידי מקבלי

ההחלטות מלאה יותר, ולצורך מתוך גישה ביקורתית את המידע וההתייחסויות הלא רשמיות בנוגע למצב האויב.

חסינות לא ברורה

גם תחת הסייגים שצוינו, יש מספיק סימנים שמאפשרים להעריך ככלל כי המכה שחמאס חטף מידי ישראל היא קשה אומנם, אבל אינה אנושה או בלתי הפיכה.

בתחום הצבאי, כנראה נשללה ממנו יכולתו לאיים על ישראל בטווח המידי בירי רקטי נרחב או בהתקפה יבשתית בסגנון 7 באוקטובר. הוא איבד רבים מאנשיו, מאמצעי הלחימה שלו ומכושר הייצור העצמי. המעבר לפעילות בעלת מאפייני גרילה ^[2] שאת פוטנציאל הנזק ממנה יכולנו לראות בהתקפה במגנן בחאן-יונס ^[3] אינו מעיד בהכרח על שלילת יכולתו לפעול כמסגרת צבאית. אופי פעילותו כיום מותאם לתורת הלחימה של הארגון למצבים כמו זה שהוא נתון בו, במטרה לשחוק את כוחותינו ובעיקר במטרה להבטיח את שרידותו עד שאנשיו יוכלו לעלות בבטחה אל מעל פני השטח ולחזור לתפקודם השגרתי.

אשר לפיקוד ולשליטה, אפשר להתרשם כי על אף הקשיים, הארגון מצליח לקיים תיאום יעיל בין מערכיו, לנהל את משאביו ולכפות את מרותו.

בנוגע למעמדו בשטח, חמאס הוא עדיין גורם הכוח החזק בעזה. היכולות השיוריות שבידיו, שליטתו באספקה ואחיזתו העמוקה בציבור מאפשרות לו לשמר את מעמדו ומספקות לו נקודת מוצא נוחה להשתקמות.

מנגנוני ההסברה של חמאס פועלים כמעט ללא הפרעה, מניעים את מסעות ההסברה ומזרימים מידע בכל הערוצים. ערוץ האינסטגרם של הארגון, למשל, מספק מידע חיוני והנחיות לתושבים. מידע חדשותי מגמתי זורם באין מפריע דרך חשבונות הפעילים ברשתות החברתיות, בערוצי אל-ג'זירה, אל-אקצה ואל-רסאלה.

הנהגתו בחו"ל, שנהנית מחסינות לא מוסברת, ממשיכה לפעול ביעילות בכל התחומים שבאחריותה. היא מקיימת פעילות מדינית ענפה, פועלת לגיוס תמיכה מצד מדינות וארגונים אסלאמיים, ממשיכה לגייס משאבים, וכפי שאפשר ללמוד מהמגעים בנושא "העסקה" ^[4] היא מצליחה ליצור תיאום אסטרטגי בין מוקדי הכוח. ההנהגה הזו אחראית במידה רבה לכך שהארגון הפך לשחקן אזורי משפיע, והיא ממלאת תפקיד חשוב גם במאמצי ההתעצמות של חמאס ובגיבוש האסטרטגיה ליום שאחרי המלחמה.

פעולה מקבילה, לא טורית

יש הטוענים כי בנקודת הזמן הנוכחית, יש להשלים את מטרות המלחמה של ישראל על ידי העברת הניהול האזרחי למנגנונים בהכוונה בינלאומית חיצונית, שימנעו מחמאס להשתקם. ואולם העמדה הזו מתעלמת מלקחי העבר וממאזן הכוחות בתוך הרצועה. סביר יותר שמסגרת כזו תספק חסות או כסות לחמאס, וקיומה יגביל את ישראל יותר מאשר יסייע לה.

אין לקנא בדרג המדיני בבואו להחליט אם להיענות להצעה לעסקה חלקית או לסגור את הדלת בפניה. אפשר להעריך כי יובאו בפניו גם רעיונות להפוך את "העסקה החלקית" ל"חלק מעסקה כוללת". כך או אחרת, ברור כי המשימה ביחס לחמאס רחוקה מלהסתיים.

הגישה שנכון לאמץ במהלכים הבאים היא פעולה מקבילה ולא טורית, כדי לקצר את הזמנים וגם כדי להגביר את הלחץ על האויב ולשבש את יכולתו לתכנן ולהתארגן נגדנו.

את הדגש החזק שניתן כיום על ההיבטים ההומניטריים ראוי להציב על ההיבטים הנוגעים לביטחון כוחותינו. הדברים אמורים במיוחד בסוגיית הזרמת המים והמזון לאזורים בעיר עזה לאחר פינויים מהאוכלוסיה האזרחית וכיתורם. אין שום סיבה לשלוח את כוחותינו להילחם במחבלים מחופרים שנהנים מאספקה שוטפת מצידנו.

רבות דובר על הצורך לשבש את ערוצי האינטרנט שחמאס ממשיך לתקשר באמצעותם עם הציבור ולהפגין את משילותו. לא מאוחר לעשות זאת גם כעת, ביחוד לקראת המהלך מול עזה.

כך גם ביחס למנהיגי חמאס שיושבים בחו"ל. רק כשנפגע בהם יהיה ברור שישראל נמצאת במלחמת חורמה עם חמאס לא בעזה בלבד, אלא בכל מקום שממנו הוא משלח את חיציו לעברנו.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 22.08.2025.